

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2014. október 16.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

A rész (30 pont)

1. A filozófiai fogalmakat kapcsolja a táblázatban szereplő filozófusokhoz!

- a) mozdulatlan mozgató b) anamnézis c) nyelvjáték d) tabula rasa e) ember fölötti ember
- f) álom argumentum g) bábáskodás h) pantha rhei (minden folyik) i) a priori ismeret
- k) skolasztika

Filozófusok	Fogalmak betűjele
Descartes	f
Arisztotelész	a
Nietzsche	e
Locke	d
Platón	b
Wittgenstein	c
Kant	i
Aquinói Szent Tamás	k
Hérakleitosz	h
Szókratész	g

10 pont	
---------	--

2. Válassza ki a következő állításokhoz tartozó filozófiai fogalmat! Egy fogalommal többet adtunk meg, ahhoz ön írjon egy igaz állítást!

Isten és a mindenség nem különül el egymástól..... *panteizmus*

Mi teremtjük meg önmagunkat..... *egzisztencializmus*

Az értelem útján is eljuthatunk Istenhez... *istenérvek*

Mindenben kételkednünk kell... *szkepticizmus*

.....

sztoicizmus, egzisztencializmus, istenérvek, panteizmus, szkepticizmus

5 pont	
--------	--

A sztoicizmusról szóló bármilyen helyes állítás megfogalmazása 1 pontot ér.

3. A filozófia történetére jellemző, hogy adott korszakokban hangsúlyossá vált egy-egy filozófiai probléma. **A táblázatban megjelölt filozófiai problémát kapcsolja a korszakokhoz!**

Problémák	Korszakok
A tudomány filozófiai elmélete	19-20. század
Megismerhetőség, igazság, bizonyosság	felvilágosodás
Hit és tudás	skolasztika
Környezet - és bioetika (globalizáció)	jelenünk
Nyelv és nyelvjáték	20. század

skolasztika, 19-20. század, 20. század, felvilágosodás, jelenünk

5 pont	
--------	--

4. **Kitől származik az idézet? Írja a filozófus nevét a kipontozott helyre!**

Világos, hogy a szubsztancia az, ami által a többi kategóriák mindegyike fennáll. Ennél fogva a szubsztancia az elsődleges létező: nem minősített értelemben vett létező, hanem egyszerű értelemben vett létező.

.....Arisztotelész.....

...Mi vagyok tehát én? Gondolkodó dolog. Mit jelent ez? Nyilvánvalóan kételkedő, megértő, állító, tagadó, akaró, nem akaró, de egyszersmind elképzelő s érzékelő dolgot is.

.....Descartes.....

Képzeld el, hogy az emberek egy barlangszerű föld alatti lakóhelyen – melynek a világosság felé nyíló s a barlang egész szélességében elhúzódó bejárata van – gyermekkoruktól fogva lábukon és nyakukon meg vannak kötözve, úgyhogy egy helyben kell maradniuk, s csak előre nézhetnek, fejüket a kötelek miatt nem forgathatják; hátuk mögött felülről és messziről egy tűz fénye világít, a tűz és a lekötözött emberek között pedig fent egy út húzódik, melynek

mentén alacsony fal van építve, mint ahogy a bábjátékosok előtt a közönség felé emelvényszokott állni, amely fölött a bábjaikat mutogatják.

.....Platón.....

Az őrült közénk vetette magát, szinte átlyukasztva őket a tekintetével. „Hová lett Isten? – kiáltott föl. Majd én megmondom nektek! *Megöltük őt* – ti és én! Gyilkosai vagyunk mindannyian!

.....Nietzsche.....

4 pont	
--------	--

5. Igaz vagy hamis? Írja be a táblázatba a megfelelő válasz betűjelét!

- A) Descartes a művészetet a másolat másolatának mondta.
- B) Arisztotelész szerint az ember társas lény.
- C) Kant etikájának alaptétele a kategorikus imperatívusz.
- D) Descartes szkeptikus gondolkodó volt.
- E) Platón dialógusaiban körvonalazódtak elsőként a filozófia majdani alapkérdései.
- F) Nietzsche a művészet kiemelkedő értékét hirdette.

Igaz	Hamis
	A
B	
C	
	D
E	
F	

6 pont	
--------	--

B rész (feladatonként 35 pont = 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Problémaérzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

Várható tartalmi elemek

1. szövegrészlet

Platón

Az anamnészis tanának bizonyítására szolgáló részlet elmesélése, magyarázata helyett ebben a feladatban a platóni filozófia egészében kell a vizsgázónak értelmezni a *tanulás – visszaemlékezés* tételt.

A filozófusnak ez az álláspontja az ideatanával, a két világról és az emberről alkotott lét- és ismeretelméleti felfogásával összefüggésben értelmezhető. Elvárt fogalmak: ideák és egyedi létezők két világa, részesülés, halhatatlan lélek.

(Az ember kettős lény, az ideák világából érkező halhatatlan lélek a születéskor egyesül a halandó testtel. A lélek az ideák világában még birtokolja a tudást, az ideák ismeretét, amelyeket – egy mitológiai utalás szerint – a testbe költözéskor elfelejt, majd a földi élet során fokozatosan visszaemlékezik (gör. anamnészis) a korábban megismert ideákra.

2. szövegrészlet

Locke

Locke írása, a vallási türelemről szóló levél, az állam jogkörének, a polgári hatóság tevékenységi körének, hatalmi, jogi illetékességének körülhatárolásával kezdődik. Előkészíti és egyértelművé teszi a filozófus a szöveg bevezetésében a tételmondatot, miszerint az állam, a hatóság jogkörét *semmiképpen sem lehet vagy kell a lelkek üdvösségére kiterjeszteni*.

A filozófus érvelésében a lelkek üdvösségét érintő szabad vallásválasztás szükségességéről győzi meg az olvasót.

Három fő érv köré építi fel mondandóját. Elvárható, hogy a vizsgázó dolgozatában egyértelműen és világosan értelmezze az érveket; valamint hogy a gondolatait (akár saját álláspontját) a témához kapcsolva megfelelő nyelvi formában adja elő.

3. szövegrészlet

Kant

A filozófus érvelését kell követnie és megértenie a vizsgázónak, amely csak abban az esetben sikerülhet, ha az ide tartozó ismeretelméleti fogalmakkal, vitákkal, előzményekkel tisztában van (*empirizmus, racionalizmus, szemléletmód, empirikus ismeret, a priori, a posteriori*).

A feladat címében szereplő kissé provokatív kérdés magában rejti és inspirálhatja a vita, az egyet-nem-értés lehetőségét, a saját vélemény érveléssel alátámasztott kifejtését. Ez azonban nem feltétele a magas pontszám elérésének. A világos nyelvi előadás azonban elvárható követelmény.